

קבוצת וטסאפ שקטה
לקבלת דפי הלימוד

דפי "תורת חיים חמדתנו"
ע"ש הרב חיים מאיר דרוקמן זצ"ל

< הרמ"א מפרט את מנהגי קריאת המגילות במועדים:

1. רמ"א, או"ח תצ, ט
ונוהגין לומר שיר השירים בשבת של חול המועד... וכן
הדין בסוכות עם קהלת. ונוהגין לומר רות בשבועות.

< רבים תהו מדוע נקראת מגילת רות דווקא בשבועות?
מה הקשר בין יום זה לסיפורת של רות?

א. קציר חיטים

2. מחזור ויטרי, שיב, טעם א
יושבים וקורין (בשבועות) מגילת רות, על שם שכתוב בה:
"בתחילת קציר שעורים" – תחת עצרת (שבועות),
שנקרא: "ביכורי קציר חיטים".

< לפי זה, הקשר בין המגילה לשבועות הוא כביכול קשר
מקרי. חג שבועות חל בימי קציר חיטים – וגם עיקר סיפור
המגילה אירע בתקופה זו. אך האם די בקשר מקרי שכזה?

ב. ייסורין ועוני

3. מדרש זוטא בובר, רות א, א
מה ענין רות אצל עצרת, שהיא נקראת בעצרת, בזמן
מתן תורה? – ללמדך שלא ניתנה תורה אלא על ידי
יסורין ועוני... אמרה תורה לפני הקב"ה... תן חלקי
בשבת של עוני, שאם עשירים עוסקין בי, יהיו מתגאין,
אבל כשהן עניים, הם מתעסקין בי ויודעין שהם רעבים.

< אילו ייסורים ועוני יש במגילה? ומדוע חשוב שתינתן
התורה דווקא על ידי ייסורים ועוני – ולא ברווח ועושר?

דף לימוד שבועי – חג שבועות / עומר פדור מה למגילת רות בחג השבועות?

ג. גיור

4. מחזור ויטרי, שיב, טעם ב
על שם רות שנתגיירה, כדכתיב: "אשר באת לחסות
תחת כנפיו"... וישראל נתגייירו בעצרת ונכנסו תחת
כנפי שכינה בקבלת התורה.

< האם באמת התגייירו ישראל במתן תורה? מהי המשמעות
העמוקה של גיור וכיצד היא מתבטאת במתן תורה?

5. בינה לעיתים, יז, רבי עזריה פיג'ו
בחג השבועות נקראת מגילת רות, כי בזמן ההוא קיבלנו
עלינו עול תורה ומצוות ונתגייירו ונכנסנו תחת כנפי
השכינה במעמד הנבחר – דוגמת רות שנתגיירה וקיבלה
עליה עול היהדות.

< גיור הוא כניסה מרצון לעול תורה ומצוות, ובמתן תורה
קיבלו ישראל על עצמם את המצוות מרצונם. רעיון זה
מתגלה בעוצמה אצל רות, שהותירה מאחור את עברה
ונכנסה מרצונה תחת כנפי השכינה.

< ה"שפת אמת" מציע כיוון נוסף בעניין הגיור:

6. שפת אמת, שבועות, תרמ"ז-ט
מגילת רות בשבועות – להראות, אם כי הקב"ה בחר בנו
ונתן לנו התורה, מכל מקום אנו מוכנים לקרב כל מי
שבא להתגייר, כמה שנאמר: "ואהבתם את הגר, כי
גרים הייתם בארץ מצרים".

< בקריאת מגילת רות בשבועות אנו מגלים שאומנם ניתנה
התורה לישראל, אך אנו פתוחים לקבל זרים הרוצים
להצטרף אל התורה.

7. ברכות ה, א
לא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם: מדת בשר ודם – אדם
מוכר חפץ לחבירו, מוכר עצב, ולוקח שמח. אבל הקב"ה
אינו כן – נתן להם תורה לישראל ושמח, שנאמר: "כי
לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזובו".

< אנו צריכים ללכת בדרכו של מקום. אומנם איננו מנסים
לשדל אחרים לקבל את תורתנו, אך אם בן נכר מבקש
מעצמו להצטרף אל אומתנו באמת ובתמים ולקבל עליו
עול תורה ומצוות, כמו רות, עלינו לשמוח בכך ולקבלו.

ד. דוד המלך

< הגמרא דורשת את שמה של רות בקשר לדוד המלך:

8. בבא בתרא יד, ב
למה נקרא שמה רות? – שיצא ממנה דוד, שריוהו (לשון
הרוויה) להקב"ה בשירות ותושבחות.

< החיבור בין רות לדוד עולה מסיום המגילה:

9. רות ד, יג-יז

וַיִּקַּח בְּעֻז אֶת רוּת וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה... וַתֵּלֶד בֶּן... וַתִּקְרָאנָה שְׁמוֹ עוֹבֵד, הוּא אַבִּי יֵשׁי, אַבִּי דָוִד.

< יש האומרים כי המגילה נכתבה ללמד על יחוסו של דוד המלך, ועל פי זה מסבירים מדוע נקראת המגילה בשבועות:

10. בכור שור, בבא בתרא יד, ב, רבי אלכסנדר שור על פי מה שאמרו... בשם הירושלמי, דדוד מת בעצרת. והנה קיימא לנו (מקובל לנו), הקב"ה יושב וממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום (נותן לצדיקים חיים שלמים), וכיון שמת (דוד) בעצרת – נולד גם כן בעצרת.

ועיקר ספר רות לייחס את דוד... דקריאת שם רות היה על שיצא ממנה דוד. ולהכי קורין (ולכך קוראים) רות ביום לידתו (של דוד).

< הנחות רבות לפנינו: דוד נפטר בשבועות; צדיקים נפטרים ונולדים באותו תאריך; דוד היה צדיק וממילא גם נולד בשבועות. ומאחר שמגילת רות נכתבה בעיקר בגלל דוד – אך טבעי הוא שנקרא את המגילה ביום לידתו.

< כאמור, הסבר זה מבוסס על הנחות רבות, ויש לתהות כמה מהן הכרחיות. אך גם אם נקבל אותן, יוצא כי אין כל קשר בין עיקרו של השבועות, חג מתן תורתנו – לקריאת המגילה! באותה המידה, היה יכול יום הולדתו של דוד לחול ביום אחר, ובאותו יום היינו קוראים את המגילה!

< התורה מצווה על מלך ישראל לכתוב לעצמו ספר תורה:

11. דברים יז, יד-כ

כִּי תֵבֵא אֶל הָאָרֶץ... וְאַמְרָתָּ: אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ... וְהָיָה כְּשִׁבְתוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה

הַזֹּאת... וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו, לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָהָ אֶת ה' אֱלֹהָיו, לְשֹׁמֵר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה... לְבִלְתִּי רוּם לָבֹב מֵאֲחִיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה... לְמַעַן יֶאֱרִיץ יָמָיו עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל.

< ישנו קשר מהותי בין מלך ישראל לתורה. מלך ישראל מחויב להיות צמוד לתורה ולהכפיף עצמו אליה.

לפי זה אפשר להבין את המשמעות העמוקה של לידת דוד המלך ביום מתן תורה – המלכות צמודה לתורה.

ה. יישום התורה

12. שפת אמת, שבועות, תרמ"ה קריאת מגילת רות בשבועות – להודיע כי לא המדרש העיקר, אלא המעשה. והקב"ה נתן לנו התורה כדי להמשיך כל המעשים על פי התורה. וזהו ענין: "חיי עולם נטע בתוכנו", שעל ידי התורה נשתנו מעשי בני ישראל למעליותא, ומכוונים במעשיהם לעשות רצונו יתברך, כמו שהיה במעשה בועז.

< מגילת רות באה ללמדנו עיקרון חשוב: עיקר תפקידה של התורה אינו בלימודה – אלא בעשייתה.

בקריאת מגילת רות בשבועות אנו לומדים כי תכלית שבועות הוא מגילת רות, דהיינו – יישום התורה בחיים שלנו, שהרי בועז ורות במגילה חיים את התורה, ואינם משאירים אותה רק כדיעה מופשטת.

13. ירושלמי, ברכות א, ב

הלמד על מנת לעשות, ולא הלמד שלא לעשות. הלמד שלא לעשות – נוח לו שלא נברא... נוח לו אילו נהפכה שיליתו על פניו ולא יצא לעולם.

< מי שלומד תורה ואינו מתכוון ליישמה בחייו, עדיף היה שלא נברא, מכיוון שתכליתו ברייתו היא לקיים את התורה!

ו. מגילת החסד

< המדרש שואל למה בכלל נכתבה מגילת רות – מה היא באה לחדש לנו בתנ"ך?

14. רות רבה ב, יד

מגלה זו – אין בה לא טומאה ולא טהרה, ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה? – ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים!

< מגילת רות היא מגילת החסד בתנ"ך. ובאמת, כשאנו מסתכלים במגילה, אנו מוצאים בה מעשי חסד רבים. כמה מעשי חסד אתם יכולים למנות במגילה?

< על פי ההבנה שמגילת רות היא מגילת החסד, יש המסבירים מדוע היא נקראת בשבועות:

15. פסיקתא זוטריתא, רות ד, כב ולמה קורין מגילה זו בחג שבועות? שמגילה זו כולה חסד, והתורה כולה חסד, שנאמר: "ותורת חסד על לשונה", וניתנה בחג שבועות.

< בשבועות קיבלנו את התורה, ותורתנו היא תורת חסד בהגדרתה, וממילא אין מתאימה ממגילת החסד להיקרא ביום שבו ירדה תורת החסד לעולם!

ז. קציר חיטים וחסד

< פתחנו בהסבר הנראה חיצוני, שהמגילה, המתרחשת בזמן קציר חיטים – נקראת בשבועות, שהוא זמן קציר חיטים. אולם, ייתכן שהסבר זה עמוק יותר ומתקשר לעניין החסד שבשבועות ובמגילה:

16. ברית שלום, דברים, ראה

חג השבועות... הוא זמן הקציר התבואה והפירות, והוא זמן לגמול חסד עם העניים בלקט, שכחה ופאה, דמטעם הזה קורין מגילת רות בחג השבועות.

< זמן הקציר אינו רק עונה חקלאית בשנה, אלא זמן קיום מצוות חסד מיוחדות – מתנות עניים. ובאמת, במגילה עצמה אנו מוצאים אחת ממתנות העניים:

17. רות ב, ב-כג

ותאמר רות... אלקה נא השדה ואלקטה בשפלים אחר אשר אמצא חן בעיניו... ותלקט בשדה אחרי הקצרים... ותדבק בנערות בעז ללקט עד פלות קציר השעורים וקציר החטים...

< רות נהנתה ממתנת העניים "לקט". מעניין כי הציווי על מתנה זו הובא בתורה מייד אחרי חג שבועות:

18. ויקרא כג, טז-כז

עד מִמָּחֳרַת הַשָּׁבֹּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' (מנחת שתי הלחם בשבועות)... וּבִקְצֹרְכֶם אֶת קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ בִּקְצָרְךָ וּלְקַט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקַט – לְעַנִּי וְלְגֵר תַּעֲזֹב אֹתָם...

< ייתכן כי סמיכות העניינים אינה רק משום ששניהם עוסקים באותה תקופה, אלא גם משום שזמן שתי הלחם הוא זמן מתן תורה, ועיקרה של התורה הוא החסד, הבא לידי ביטוי מיוחד במתנות עניים.

< מו"ר הרב דרוקמן הסביר מדוע במתנות עניים מתגלה החסד הישראלי באופן מיוחד, ועל פי זה חיבר כמה מההסברים שראינו:

19. לזמן הזה, סיון, עמ' 424, הרב חיים דרוקמן

החסד הוא החוט השוזר את המגילה ואת התורה כולה. רות, שהיא גיורת, כעם ישראל בזמן קבלת התורה, נפגשת עם החסד של ישראל, דרך מתנות העניים, המבטאים את ייחוד החסד בישראל... תורתנו היא תורת החסד, וחג שבועות מבטא את החסד שבתורה. זהו הקשר המיוחד שבין המגילה למתן תורה, ובשל כך אנו קוראים מגילה זו בחג שבועות.

ח. מלכות של חסד

< נשים לב שמדרש רות רבה לא דיבר רק על החסד המופיע במגילת רות, אלא גם על השכר הטוב שיש לגומלי החסד. איזה שכר טוב אנו רואים במגילה על מעשי חסד?

20. חיד"א, בהקדמת פירושו למגילת רות

קריאת רות בעצרת – לפי שהתורה כולה גמילות חסדים, ורות זכתה לכל הכבוד הרוחני והגשמי בעבור גמילות חסדים שעשתה עם חמותה. וראוי לישראל מקבלי התורה הקדושה כהיום הזה לעורר לבבם לעסוק בתורה ובגמילות חסדים.

< בשולי דבריו נוסף, כי רות אינה גיבורת החסד היחידה במגילה, אלא גם בועז, והשכר הטוב שקיבלו יחד הוא שיצא מהם דוד, שממנו צמחה מלכות ישראל הנצחית.

< לידת בית המלכות הישראלי בשבועות מגלה לנו שקיים קשר בין המלכות לתורה, וצמיחת המלכות מתוך מגילת רות מגלה לנו שהמלכות בישראל צריכה להיות מלכות של חסד.

21. ש"ב ח, טו

וימלך דוד על כל ישראל, ויהי דוד עשה משפט וצדקה לְכָל עַמּוֹ.

22. סנהדרין ו, ב

"ויהי דוד עושה משפט וצדקה" – והלא כל מקום שיש משפט – אין צדקה, וצדקה – אין משפט!

< איך ייתכן שעשה דוד משפט וצדקה כאחד – הלוא משפט הוא שורת הדין, וצדקה היא לפנים משורת הדין!

אלא... דן (דוד) את הדין, זיכה את הזכאי וחייב את החייב, וראה שנתחייב עני ממון, ושלם לו מתוך ביתו (משל עצמו, כצדקה) – זה משפט וצדקה... משפט לזה (לתובע) – שהחזיר לו ממון, וצדקה לזה (לעני הנתבע) – ששילם לו מתוך ביתו.

< מלכות ישראל מוכרחה לצמוח מתוך מגילת החסד – כדי שלא תהיה עריצה ומתנשאות, אלא מרחמת ובעלת חסד.

< את עיקרון מלכות החסד מן הראוי שניישם גם במדינת ישראל הדמוקרטית שלנו. דבר זה נכון גם בתחום הפרטי, של כל אזרח במדינה, וגם במובן הציבורי והלאומי.

כיצד בא לידי ביטוי החסד במדינת ישראל בימינו? איך נוכל לחזק את החסד במדינה? ומהו האיזון הנכון במדינה בין משפט – לחסד? נקודות למחשבה...

חג שמח! עומר